

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In Librvm XXIIIX. Qvi IIX. Tertiae Decados Ab Aliis Dicitvr, Annotationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

Maricam Venerem intelligant, cuius sacellum fuit iuxta Maricam, in quo erat scriptum *maris de Phoenicis*.

Armillustrum. In *Armillustrum* Armillustrum, ut Festus ait, festum erat. in quo res diuinas armati faciebant, ac dum sacrificabant, rebis canebant. Hunc vero iustitiam motem Seruium regem primo instituisse ferunt, & Armillustrum nuncupasse: in hoc illud maxime obseruare consueuisse accepimus, ut si qui hostias dacerent, bonis & factis nominibus appellati eligerentur. Ex hac enim re certa omnia prosperi vel sinistri euentus veteres, aspabant. Alii hanc exercituum lastrationem ita peragebant, suam ouem, taurum, qui puri essent, ter circumiacies instruitas praecedente pompa ducebant. Martij Deo immolabant.

Atuspices ex Etruria acciti] Atuspices ex Etruria cur acciti soliti, supra annotatum est, ubi vide.

Colonia quidam militum. *Colonia maritima*] Vel hic Liuii locus testimonio est, colonias aliquos militum vacationem habuisse. Sic & bello Antiochino, cum eadem maritime colonia, Liuii teste, in classem cogentur Tribunos plebis appellauerunt, à quibus ad Senatum reiectis, Senatus decreuit, vacationem rei naualis non esse. De qua re Sigonius lib. 2. cap. 3. de antiquo iure Italiae.

Senam oppidum] Inclutam Tuscia ciuitatem, quam Brennum Gallorum ducem pro senibus, valetudinariisque & armentis extraxisse, anno ante Christum natum 362. quidam ferunt: Polybius autem Senones pullos à Romanis, aliam coloniam eius nomine Senae, quam apud Adriaticum reliquerunt, condidisse prodidit, vide Plinium lib. 3. cap. 5. Volaterranum lib. 5. cap. 2. Geograph.

Scalprum. *Metaurum flumen*] Scilicet Umbriae, de quo Strabo lib. 6. Plinius lib. 13. cap. 3. & lib. 3. cap. 5. Pomponius Mela lib. 2. cap. 4. Volaterranum lib. 6. cap. 7.

Fabrilis scalprum] Scalpro, malleo & veru. Romanos olim in Elephantis perimendis yfos fuisse, annotat Robortellus lib. 2. Emendationum, cap. 33. Scalprum autem instrumentum notius est, quam ut indicari debeat.

Quinguaaginta sex milia] Orolius numerum amplificans, sexaginta tria milia occisa, capta quinque milia quadringenti referuntur.

Caput Hasarubala] Vide hac de re quoque Frontinum lib. 2. cap. 9. Silium Italicum lib. 15. qui hanc historiam geographicè depingit.

IN LIBRVM XXIIIX. QVI IIX.

TERTIÆ DECADOS AB ALIIS DICITVR. ANNOTATIONES.

Lupi quid. *Lupi superne inuelli*] Lupos ferrulas manubriatas agrestium vltibus accommodas, interpretatur Cælius lib. 21. cap. 24. leet antiq. Tornebus libro 11. cap. 28. Aduersar. Lupus, inquit, ferreum est instrumentum, vncum simile dentium lupinorum. Et ita potius hic intelligendum, quam iuxta Cælii interpretationem crediderim, licet & Tornebus loco praescripto lupi nominatione ferrulam manubriatam apud Palladium intelligi posse confiteatur.

Dolabra. *Dolabrisque cadebantur*] Dolabra rusticum instrumentum, quo in oblaqueationibus vtuntur rustici, atque item glebis dissipandis inter arandum. sed & dolabris subruta Saguntinorum mœnia scribit T. Liuius, vide Cælium lib. 19. cap. 2. antiq. leet.

Pelta. *Pelta cetra haud dissimilis*] Pelta Amazonum proprie fuit, quam Xenophon scribit hedera folio fuisse confimilem, Verg.

Edictum premissum. *Ducit Amazonidum lunati agmina pelis.* *Premisso edicto*] Consectum erat, vt suis hostium copiis, rediens in urbem Imperator, edictum praemitteret, vt senatus conueniret. Si quidem Imperator,

perator, qui ex bello rediret, nemini eorum, qui in vrbe adessent, imperio & potestate cederet. Nam minoribus à magistratu urbano senatus dabatur. Id I. I. Por- vero fiebat vel ad aedem Bellonæ, vel Apollinis, quam extra portam Carmentalem fuisse Pedianus refert in orationis in toga candida commentario. Nam rerum audiendarum causa senatam extra urbem haberi ideo custoditum est, quod ut Appianus li. 11. & Plutarchus in Cesare scribunt, lege cautum esset, ne quis urbem ingressus iterum triumphans iniret. Zamofcius libro 2. de senatu Rom.

C. Claudius equo] Elegantissimum animi moderationis in Nerone exem- plum, ut qui licet Livii Salinatoris in Hasdrubale opprimendo particeps gloria fuerit, tamen triumphantem equo sequi, quare triumpho (quem senatus ei æque decreverat) uti maluerit, vide Val. Max. lib. 4. c. 11. Vide de ovatione Alex. ab Alex. lib. 6. c. 17.

Turæ reddere in principis] Aciei ad pugnam instruendæ hic fere ordo erat: In prima acie leuis armatura, id est, velites siue rotarii, siue ferentarii, item funditores & sagittarii, hi leuibus certaminibus pugnam inchoabant, in secunda acie principia siue principes locabantur, sic dicti, quod à principio pugnant, ut ait Varro. In tertia acie subsidia statuebantur, qui milites subsidiam dicebantur, qui subsidium ferebant principis fessis & fatigatis. Sed hic ordo pro loco & tempore mutabatur, vel ex toto vel ex parte.

Vnde orna culpa esset, confisteret pena] Sic Imperatores Arcadius & Honorius benignissime Enythyano præfeto prætorio rescripserunt, peccata suos teneant auctores, nec vitius progrediatur metus, quam repetatur delictum, singulis hoc iudicibus intimari præcipientes, L. Sancimus, C. de pœnis. Et in de sumpti sunt versicali vitati:

Auctores propriis sua crimina iure tenebunt,
Nullus plectatur, nisi qui peccator habetur.

Glossa c. quæ sunt:

De his quæ sunt à maiore parte capit.

Sicut natura maris] Sic Cicero pro Plancio, quod fretum, quem Euripus, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes & quantos ætus habet ratio comitiorum. Vide Erasmus in proverbio: Euripus homo. Vide etiam de Euripo notata infra lib. 45.

Scelus nullam rationem habet] Sic Quintilianus libr. 5. De coniectura loquens, præterea inquit, cur potissimum illo loco illo modo aggressus sit. Qui & ipse diligentissime tractatur pro eodem locus, an etiam si nulla ratione ductus est, impetu raptus sit, & abique sententia. Nam vulgo dicitur, Scelera non habere consilium.

Locus inde lautiaque] Quæ legatis hospitii gratia dabantur, Lautia dicebantur, auctore Festo. Sic infra lib. 4. 2. Quæ situm & quid non ita adissent magistratum, ut ex instituto, loca lautia acciperent.

Rem aliam hodiernæ die agis] A iudiciorum consuetudine sumptum, quæ non erat, iterum agere causam, de qua iam pronuntiatum esset. Plautus, aetiam rem agis, id est, in casum laboras.

Ludus & iocus Hispania tna] Ludum iocumque intellexit rem abiectam ac parui pretii, quæ merito contemni ludibrioque haberi possit. Phrasin Latinis auctoribus vitata, sicut Græcis ὄδλος ἢ φλυαρία. De quo loquendi modo Petrus Victorius lib. 6. varia. lectionum, cap. 19.

Fortunam publicam & maiestatem Imperii] Maiestas Imperii variis modis minuitur, ut Zasius in Catalogo de lege Iulie maiestatis erudite explicat. Inter ceteros vero & hoc modo minuebatur, si quis imperio atque potestate præditus exercitum extra suam provinciam iniussu populi obduxisset, au-

MM 5 Etore

ctore Cicerone in Pisonem. Maiestatem autem Victorinus, Ciceronis interpres, amplitudinem & magnificentiam esse ait, in qua vis totius civitatis consistit.

Rutrum. *Rutrum, Falces*] Rutris ruimus & iacimus, à ruendo nomen habent, Nonius à radendo putat vide Tornebum lib. 8. aduers. cap. 6. Cælius vero Rhodiginus lib. 7. cap. 30. Rutra (inquit) aluceoli, molæ bellicæ sunt classium instrumenta Livi.

Mole.
Alueoli.

IN LIBRVM XXIX. QVI AB ALIIS DECADIS III. LIBER

IX. DICITVR, ANNOTATIONES.

Vicarius qui. **V**icarium tibi expediam] Id est, qui pro te feruiat. Sic Vipianus ff. de peculio, vicarios seruos eos intelligit, qui ordinaris ferulunt. Si seruus (inquit) ordinarius seruos habeat, id quod vicarii mihi debent, an deducam? Laetantius Grammaticus explicans illud Papinii: Succiduasque apportat matibus agnas. Succiduas inquit, pro vicarias, vt annotat Cælius lib. 25. cap. 23. Vicarii etiam interdum sunt, qui in vicem aliorum exitio pestique deuotientur, vt in eorum caput expetant ea mala, quæ aliis erant euentura, vt in carmine deuotionis. De quo Torneb. lib. 18. aduers. cap. 4.

Hexeria. *Ecce hexeri aducllus*] Hexerim intelligit sex ordinum nauem, esseque eius crebra mentio apud hunc eundem, vt infra libro 37. Vide Bayfium de re nauali.

Vir optimi. *Virum optimum*] Plato lib. de leg. 2. cum virum bonum appellandum existimat, qui omnia, quæ cunq; bona dicuntur, possideat atque dispenat. Quem copiosius describit Cicero lib. 3. offic. Platina in Dialogo de vera hominis nobilitate. Ceterum de hac historia Plutarchus in vita Scipionis Africani: Solinus c. 7. Plin. lib. 7. c. 34. Val. Max. lib. 8. cap. 16. Florus lib. 29. Epitom. Blondus lib. 1. Romæ triumph. Sabell. lib. 5. Ennead. 5. Raspod. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 20. Ouid. lib. 5. Fast. Silius Italicus lib. 7.

Scipio Nasica Corculum dicitur. *Nondum quæstorium*] Fuit vera Eloquentia primus, inris scientia consultissimus, ingenio sapientissimus. Eam Corculum ob morum excellentiam dicitur, Cicero testatur in Bruto, & in Tufculanis quæstionibus bis, item Alex. ab Alex. li. 1. c. 9.

Megalasia. *Megalasia appellata*] Hi ludi magnæ matris nouis Aprilibus agebantur, Ouid. Varro ait, quod ipsa accersita ex libris Sibyllinis ab Attalo rege Pergami prope murum Megalasion, in templum eius dec. vnde Romam aduecta: De his præter alios Cælius lib. 8. c. 7.

Argi. *Argo*] Florentissimam Achaicæ ciuitatem, non longe ab Athenis sitam, quam olim Hippium cognominarunt, quod nobilibus equis abundaret. Vide de hac vrbe Strabonem lib. 1. Plinium lib. 3. c. 11. Melam lib. cap. 4. & Stephanum de vrribus, qui decem huius nominis ciuitates describit, quas ex eo recitat Volaretranus lib. 8. c. 8. Geograph.

Pyrrhi obitu. *Occubuit*] Ictu tegula prostratus ab ancila Argiui cuiusdam matris, vt à periculo liberaret filium, quo cum congredebatur Pyrrhus. De huius morte vide Orosium, Eutropium, Plutarchum, Iustinum lib. 25. in fin. Strabonem libro 8.

Causam dicere ex vineulis. *Ex vineulis causam dicere*] Id est, interim dum quæstio criminis peragitur, in carcere esse. Causam enim dicere interdum est reum esse, & criminis alicuius publici postulatam. Budæus in post. annot.

Piaclulari factum. *Piaclulare sacrum*] Id est, quo tantum scelus Plegminii expietur, hanc & piaclularis Romæ porta appellata fuit, propter piaclula quæ ibi fiebant, vel vt Cloacius